

KAYSERİ VE YÖRESİNDE İLK ADET GÖRME YAŞI

Pekcan, H.*

Pekcan, G.**

Kayseri ve yöresinde 640 evlenmemiş kadında ilk adet görme yaşı ortalaması 13.2 ± 0.7 yaş bulunmuştur. %54.7 kadın ağırlılı adet görmektedir. Kadınların % 13.3 ü adet görmeyi sağlık personelinin duymuştur. % 11.9 u hiç duymamıştır.

İlk adet görme (menarş) kadınlarda menstural işlevlerin başlama-
sına verilen isimdir. «Ben» ay ve «arce» başlama kelimelerinden tü-
remiştir (1). Ülkemizde ilk adet görme, ilk aybaşı olma, ilk ay hali ol-
ma, ilk ana hali olma, ilk kirlenme, ilk regli olma, ilk kanaması olma
gibi terimlerle de anılmaktadır. Eski yıllardan beri özellikle sağlıkçı-
ları adet görme ilgilendirmiştir. Hipokrat ilk adet görmenin 14 yaşın-
da göğüslerin büyümesi ile başladığını belirtmiştir. 18. ci asırda da-
ha ileri yaşlarda görüldüğü belirtilmiştir (1). Son yüzyıllarda ise ilk
adet görme yaşının her on yılda dört ay erken olduğu dikkati çek-
miştir (2). Sosyo-ekonomik ve kültürel etkenlerin cinsel olgunlaşma
ve ilk adet görme yaşını etkilediği saptanmıştır (3, 4, 5). İlk adet gör-
menin ortalama başlama yaşı ülkemizde birkaç çalışma ile saptan-
mıştır (6, 7). İlk adet görmede iklim, mevsimler, ırk, sosyo-ekonomik
etmenler, genetik etmenler, göçler, hastalıklar ve diğer çevresel et-
menler etkili olmaktadır (2, 3, 4, 5). Düşük sosyo-ekonomik durum ilk
adet görme yaşını geciktirmektedir (2, 8). Yüksek ve düşük ekonomik

* Kayseri Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Bilim Dalı Öğretim Görevlisi.

** Kayseri Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Bilim Dalı Öğretim Görevlisi.

düzeyle kızlar arasında dokuz aylık fark bulunmuştur. Ekonomik yönden düşük düzeyde olanlarda ilk adet görme yaşı daha yüksek bulunmuştur (9, 10). Özellikle protein yetersizliği ilk adet görme yaşını geciktiren etmenlerden biridir (11, 12, 13). İvegen açlık durumunda ilk adet görme yaşı geçici olarak gecikir (2, 4). Kent ve kırsal bölge ilk adet görme yaşı yönünden karşılaştırıldığında kentte ilk adet görme yaşının daha düşük olduğu dikkati çekmektedir (10, 14). Anne ilk adet yaşı ile kızlarının ilk adet yaşları bağlantılı görülmektedir (15).

İlk adet görme genellikle 13 yaş dolayında olmaktadır. Çok az olarak 9 cu yaşta başlayabileceği gibi 16 yaşına kadar ilk adetlerini görenler olabilmektedir. 9 yaş ile 16 yaş arası ilk adet görme yaşı için normal sınır olarak kabul edilmektedir. Bu sınırın geniş tutulmasında yukarıda söz edilen etmenler etki göstermektedir. 9 yaşından önce adet görme olursa erken (precocious) adet görme, 16 yaşın üzerinde adet görme olursa gecikmiş (delayed) adet görme adı verilmektedir (1).

İlk adet görme kadın hayatının üretim işlevlerinin başlaması yönünden en önemli olaydır. Gelişmekte olan ülkelerde ilk adetin başlamasının yaştan çok vücut ağırlığı ile ilişkisi olduğunu belirten çalışmalar vardır (16). Bu çalışmada Kayseri ve yöresinde ilk adet görme yaşı ortalaması, standart sapması ve ağırlı adet görme incelenmiştir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmaya Hacılar ve Hisarcık kırsal yerleşim yöresinden ve Kayseri merkezden rastgele örnekleme ile 12-20 yaş arası evlenmemiş 640 kadın alınmıştır. Kadınların 310 (% 43.4) u kırsal, 330 (% 51.6) u kentsel bölgede oturmaktadır. Bütün deneklere soru kağıdı uygulanmıştır. İlk adet yaşı ilk adet kanamasının olduğu yaş olarak alınmıştır. Ağırlı adet görme esnasında karın ve/veya kasık ağrısı olması şeklinde tanımlanmıştır.

BULGULAR

TABLO 1 : Araştırmaya Alınanların Yerleşim Yeri ve Yaş Guruplarına Dağılımı

Yaş Gurubu	YERLEŞİM YERİ					
	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
12	23	7.0	20	6.5	43	6.7
13	52	15.8	51	16.5	103	16.1
14	55	16.7	49	15.8	104	16.3
15	62	18.8	58	18.6	120	18.7
16	51	15.5	47	15.2	98	15.3
17	34	10.3	33	10.6	67	10.5
18	31	9.4	26	8.4	57	8.9
19	13	3.9	16	5.2	29	4.5
20	9	2.6	10	3.2	19	3.0
Toplam	330	100.0	310	100.0	640	100.0

TABLO 2 : İlk Adet Görme Yaşları ve Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı

İlk Adet Görme Yaşı	YERLEŞİM YERİ					
	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
12 ve altı	0	0.0	0	0.0	0	0.0
12	18	5.4	9	2.9	27	4.2
13	259	78.6	226	73.0	485	75.8
14	13	3.9	32	10.3	45	7.0
15	10	3.0	3	0.1	13	2.0
16	3	0.1	7	2.4	10	1.6
17	1	0.0	3	0.1	4	0.1
18 ve üzeri	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Hiç adet görme.	26	7.9	30	9.7	56	8.8
Toplam	330	100.0	310	100.0	640	100.0

P < 0.01

TABLO 3 : İlk Adet Yaşı Ortalaması ve Standart Sapmasının Yerleşim Yerlerine Dağılımı.

Yerleşim Yeri	İlk Adet Yaşı Ortalaması, Standart Sapması ve Standart Hatası			
	n	x	s	sx
Kentsel	304	13.09	0.61	0.03
Kırsal	290	13.21	0.71	0.04
Toplam	594	13.15	0.66	0.03

P < 0.05

TABLO 4 : Ağırlı Adet Görme Durumunun Yerleşim Yerine Dağılımı

Adet Durumu	YERLEŞİM YERİ					
	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ağırlı Adet Gören	141	46.4	184	63.4	325	54.7
Ağırlı Adet Görmeyen	163	53.6	106	36.6	269	45.3
Toplam	304	100.0	290	100.0	594	100.0

P < 0.01

TABLO 5. İlk Adet Görmeyi Nereden Duyduklarının Yerleşim Yerine Dağılımı

İlk Adet Görmeyi Nereden Duydu	YERLEŞİM YERİ					
	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Annesinden	125	41.1	82	27.6	207	34.8
Babasından	6	2.0	0	0.0	6	1.0
Kardeşinden	19	6.3	42	14.5	61	10.3
Sağlık Personelinden	10	3.3	69	23.8	79	13.3
Arkadaşından	85	48.0	8	2.8	93	15.8
Okudu, Radyodan, TV den	50	16.4	21	7.2	71	11.9
Diğer	1	0.3	5	1.7	6	1.0
Duymamış	8	2.6	63	21.7	71	11.9
Toplam	304	100.0	290	100.0	594	100.0

P < 0.01

TARTIŞMA VE SONUÇ :

Ellis (17), Wilson ve Sutherland (18) ilk adet görme yaşı üzerine sadece yaşa bağlı olarak araştırmalar yapmışlardır. Ellis ortalama ilk adet görme yaşını 14.2, Wilson ve Sutherland 13.0 bulmuşlardır.

Ülkemizde Bayçu ve Korutürk (6) 1967 de Ankara'da öğrencilerde ortalama ilk adet görme yaşını 13.31 yıl, Onat (7) 1966 — 73 yılları arası İstanbul'da kızlarda ilk adet yaşını sosyo - ekonomik düzeyi düşüklerde 13.410.8 yıl, sosyo - ekonomik düzeyi yüksek olanlarda 12.5±0.9 yıl bulmuşlardır. Çoruh (19) ergenlik çağında fiziki gelişme adlı mimografında Baymur'un 1948 - 52 yılları arası Ankara'da ortalama ilk adet görme yaşını köylerde 14.4 yıl, şehirde 13.4 yıl bulunduğunu belirtmiş, kendisi kızlarda ortalama ilk adet görme yaşını sosyo - ekonomik düzeyi yüksek olanlarda 12.9 yıl, sosyo - ekonomik düzeyi düşük olanlarda 13.8 yıl bulmuştur. Özyürek (20) 1977.- de Ankara Hacettepe Hemşirelik Kolejinde yaptığı çalışmada ortalama ilk adet görme yaşını 13.5±1.2 yıl bulmuştur.

Bu araştırmada Kayseri ve yöresinde ortalama ilk adet görme yaşı 13.2±0.7 yıl bulunmuştur. Kırsal yörede ilk adet görme ortalama yaşı 13.2±0.7 yıl, kentsel yörede 13.1±0.6 bulunmuştur. Kentsel yörede kırsal yöreye kıyasla ilk adet görme yaşı daha erkendir. Kentsel yörede ağırlı adet görme % 46.4, kırsal yörede % 63.4 bulunmuştur. Nijerya'da bir çalışmada ağırlı adet görme % 32 olarak bulunmuştur (16). Kentsel yörede % 2.6 ve kırsal yörede % 21.7 kadın ilk adet görmeden önce adet görmeyi duymamış, kentte % 41.1'i, kırsal yörede % 27.6'sı annesinden duymuştur. Toplam olarak % 13.3'ü ilk adet görenlerden adet görmeyi sağlık personelinin, % 15.8'i arkadaşından duymuştur. İlk adet görme kadınların hayatında önemli bir dönem olduğundan sağlık personeli ve sağlık dışı personelin de yardımı ile ilk adet görme yaşına yaklaşmış kişilerin bu konuda eğitilmeleri, adet görme sağlığı yönünden önemlidir.

ÖZET :

Araştırmada Kayseri ve yöresinde kırsal ve kentsel olarak ilk adet görme yaşı saptanmış, kırsal yörede ilk adet görme ortalama yaşı 13.2±0.7 yıl, kentsel yörede 13.1±0.6 yıl bulunmuştur. Toplam olarak Kayseri ve yöresinde ilk adet görme yaşı ortalaması 13.2±0.7 dir. Adet görenlerin kırsal yörede % 63.4'ü, kentsel yörede % 46.4'ü ağırlı adet görmektedir. Adet görmeyi ilk kez kentte % 41.1 annesinin

den, % 3.3 sağlık personelinden, kırsal yörede % 27.6 annesinden % 13.3 sağlık personelinden duymuşlardır. Kentte % 2.6, kırsal yörede % 21.7 ilk adet görme hiç duymadan başlamıştır.

SUMMARY :

The age of menarche was studied in the girls aged between 12 and 20 in Kayseri and its districts. The means ages of menarches 13.2 ± 0.7 years in urban area and 13.1 ± 0.7 years. 63.4 percent dysmenorhea in rural area and 46.4 percent dysmenorhea in urban area were found. 3.3 percent in urban area and 13.3 percent in rural area have heard menarche before it was started from health personels.

KAYNAKLAR

1. Erdođan, M.: Menarş. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Dođum Bilim Dalı Ders Notları. Mimograf 1969.
2. Tanner, J.M.: Earlier Maturation in Man. Science Amer., 218: 21, 1968.
3. Grson, C.T., et al.: Socio-economic level and growth. Proceedings of the Nutrition Symposium. Columbia Univ. Beyrouth, 11, 1967.
4. Tanner, J.M.: Growth at Adolescence, 2. nd Ed. Oxford: Blackwell, Sci. Publication, Thomas, Springfield, 1962.
5. Wilson, D.C. and Sutherland, I.: The Age of Menarche in the Tropics. Brit. Med. J., 2: 607, 1953.
6. Bayu, T. ve Kocatrk, U.: The Age of Menarche and it's Charecteristics Among Turkish Girls. Acta Medica Turcica, 4: 28, 1967.
7. Onat, T.: İstanbul Kızlarında Ergenlik ağında Byme, Seksel Gelişme ve Kemik Olgunlaşması ve Bunların Birbirleri ile Olan İlişkileri. İstanbul Üniversitesi Cerrahpařa Tıp Fakültesi Yayınları. Sahife 141, 1975.
8. Michelson, N.: Studies in the Physical Development of Negroes: IV. Onset of Puberty. Amer. J. Antrop. 2: 151, 1944.
9. Lee, M.M.C., et al.: Sexual Maturation of Chinese Girls in Hong Kong. Pediatrics. 32: 389, 1963.
10. Madhavan, S.: Age at Menarch of South Indian Girls Belonging to the States of Medras and Kerala. Indian J. Med. Res., 53: 669, 1965.
11. Oettle, A.G., Higginson, J.: The Age at Menarche in South African Bantu (Negro) Girls: With a Comment on Methods of Determining Mean Age at Menarche. Hum. Biol., 33: 181, 1961.

12. Kralj, Cercek, L.: The Influence of Food, Body Build, and Social Origine on the Age Menarche, Hum, Biol., 28 : 393, 1956.
13. Burrell, R.J. W., Hearly, M.J.R., Tanner, J.M.: Age at Menarche in South African Bantu School Girls Living in the Transkei Reserve. Hum. Biol. 33: 250, 1961.
14. Wilson, D.C., Sutherland, I.: Age at Menarche. Brit. Med. J. 2: 1267, 1950.
15. Reymert, M.L., Jost, H.: Further Data Concerning the Normal Variability of the Menstrual Cycle During Adolescence and Factor Associated With Age at Menarche. Child. Develop. 18: 169, 1947.
16. Sogbarimu, M.O., Aregbesola, Y.A.: Menarcheal Age in Nigerian Scool Girls: Its Relationship to Their Height, Weight and Menstrual Profile. Int. J. Gynaecol. Obstet. 16: 339, 1979.
17. Ellis, R.N.B.: Age of Puberty in the Tropics. Br. Med. J. 1: 85, 1950.
18. Wilson, D.C., Sutherland, I.: The Age of the Menarche. Br. Med. J. 2: 862, 1950.
19. Çoruh, M.O.: Adolesan (ergenlik) Çağında Fiziki Gelişme. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Bilim Dalı Adölesan Bölümü Ders Notları. Mimograf. 1970.
20. Özyürek, Ş.V.: Hacettepe Hemşirelik Kolejinde Adölesan Kızlarda Antropometrik Ölçüler ve Menarş Yaşı. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Bilim Dalı Uzmanlık Tezi. Ankara, 1977.